

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه جرائم رایانه‌ای»

اعاده شده از شورای نگهبان (بار دوم)

مختص من معین علی

درآمد

پیرو ایراد دوباره شورای محترم نگهبان مبنی بر عدم رفع سه مورد مغایرت با موازین شرع و قانون اساسی در لایحه جرائم رایانه‌ای، در تاریخ ۱۳۸۸/۲/۲۸ کمیسیون حقوقی و قضایی با حضور نماینده محترم شورای نگهبان تشکیل جلسه داد که به ترتیب ذیل ایرادهای مذکور مطرح و نسبت به رفع آن اقدام گردید.

ایرادهای شورای نگهبان و مصوبات کمیسیون

۱. درخصوص بقای ایراد بر ماده (۱۴) لایحه مبنی بر مغایرت با موازین شرعی به دلیل وجود تعابیر «قصد ارسال» و فعل «ارسال»، به طور کلی این واژگان از صدر ماده حذف و در عین حال «تولید»، «ذخیره» یا «نگهداری» محتویات مستهجن به دو قصد «تجارت یا افساد» محدود شد. در رابطه با اصلاح به عمل آمده، لازم به ذکر است اولاً «قصد انتشار یا توزیع» این گونه محتویات که می‌تواند مبنای غیرقابل انکاری برای تولید، ذخیره یا نگهداری باشد، از شمول این ماده خارج شده و جرم دانسته نمی‌شود؛ ثانیاً «تجارت» در لسان قانون‌گذار ایران مفهوم خاصی دارد و هرگونه دادوستدی را شامل نمی‌شود و با توجه به اینکه دادوستد محتویات مستهجن از سوی «تجار» یا در قالب «امور تجاری» به ندرت واقع می‌شود، بخش عمده‌ای از دادوستدهای مربوط مشمول مجازات نخواهد شد؛ ثالثاً الحاق واژه «افساد» نه تنها مبهم به نظر می‌رسد و برپایه اصول مسلم حقوق کیفری نمی‌توان مفهوم روشنی را از آن استنباط کرد، بلکه با تبصره «۳» این ماده راجع به «افساد فی الارض» نیز هم‌پوشانی دارد و در مقام اجرا مشکلاتی را رقم خواهد زد. مصوبه کمیسیون به شرح ذیل است:

مصوبه کمیسیون درباره ایراد نخست

حذف واژگان «ارسال و انتشار» و الحاق واژه «افساد» به صدر ماده (۱۴)، پس از واژه «قصد» به ترتیب ذیل:

«...یا به قصد تجارت یا افساد، تولید، ذخیره یا نگهداری کند...».

۲. درخصوص تبصره «۲» ماده (۲۰) مبنی بر بقای ایراد مغایرت با موازین شرعی به دلیل تحمیل مسئولیت جبران خسارت به شخص حقوقی فراتر از میزان دخالت آن در ارتکاب بزه و لزوم جبران خسارت به میزان قدرالسهم هریک از اشخاص حقیقی و حقوقی، جمله دوم تبصره «۲» حذف گردید و جبران خسارات شاکی خصوصی در جایی که اموال شخص حقوقی تکافو نکند، به عموماًت واگذار شد. در همین رابطه لازم به ذکر

است مسئولیت شخص حقیقی و حقوقی در ارتکاب جرم رایانه‌ای در عرض یکدیگر تعریف نمی‌شوند تا امکان تعیین قدرالسهم برای آنها میسر باشد، بلکه با توجه به کیفیت ارتکاب جرم رایانه‌ای از سوی شخص حقوقی که در ماده (۱۹) لایحه تبیین شده، مسئولیت این دو شخصیت در طول یکدیگر تعریف می‌شوند.

مصوبه کمیسیون درباره ایراد دوم: حذف جمله دوم تبصره «۲» ماده (۲۰)

۳. درخصوص بقای ایراد وارده به ماده (۵۲) لایحه مبنی بر مغایرت با اصل (۱۵۸) قانون اساسی، تصمیم بر حذف این ماده اتخاذ شد. زیرا طبق عمومات و رویه کنونی این امر دنبال می‌شود؛ به‌ویژه آنکه الزام دولت و قوه قضائیه به تدوین لوایح قانونی، با اصل (۵۷) قانون اساسی مبنی بر عدم مداخله قوا در امور یکدیگر نیز تعارض دارد.

مصوبه کمیسیون: حذف ماده (۵۲) لایحه

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به توضیحات به‌عمل آمده راجع به ایرادهای شورای محترم نگهبان و مصوبه کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس، به‌ترتیب پیشنهادهای موردنظر مطرح می‌شود:

۱. درخصوص ایراد نخست، پیشنهاد می‌شود واژه «انتشار» که در متن لایحه بوده ابقا گردد. زیرا در غیر این صورت، بسیاری از رفتارهای ارتكابی این حوزه بدون مجازات خواهند ماند. بسیاری از رفتارهای «تولید، ذخیره و نگهداری» محتویات مستهجن، به قصد انتشار انجام می‌شوند که به این ترتیب از شمول این ماده خارج می‌شوند. همچنین، درخصوص «افساد»، تبصره «۳» همین ماده حکم مشخصی راجع به «افساد فی الارض» دارد و اشاره دوباره به آن در صدر ماده جز ایجاد ابهام در مقام اجرا ثمره‌ای ندارد.

۲. درخصوص ایراد دوم، پیشنهاد می‌شود بر مصوبه مجلس اصرار شود. به‌ویژه آنکه امکان تعریف سرمایه اشخاص حقوقی به میزان بسیار ناچیز وجود دارد و واگذاری جبران خسارات شاکی خصوصی به عمومات قانون، می‌تواند به عدم جبران خسارات وی بیانجامد که در این صورت، مغایر قواعد مسلم‌الصدوری مانند لاضرر خواهد بود.

۳. درخصوص ایراد سوم، پیشنهاد می‌شود ماده (۵۲) حذف گردد.